

Et syndefald

af P.G. Lindhardt

De her udgivne breve og dokumenter angår to unge mennesker¹ som i den store missionsvækkelses tid intet hellere vilde end vie deres liv til missionens hellige kald, men – ironisk nok – ved et forunderligt uheld blev hindret i det. Samtidig er den lille samling, også ved sin særdeles tidstypiske stil og sprogbrug, et bidrag til vor nyere kirke- og missionshistorie.

Tvillingbrødrene Ove og Holger Winding kom fra et grundtvigsk farvet præstehjem; slægten kan følges tilbage til Andreas Mikkelsen som midt i det 16. århundrede var sognepræst i Dover-Venge og hvis sønnesøn blev sognepræst i Vinding-Bryrup; efter tidens skik anlagde han stednavnet som slægtsnavn, og den eneste af »den lige linie« der ikke blev præst – tvillingernes farfar som var proprietær i Møgeltønder, siden Rejsby – omskiftede det danske V med W for ikke at høre sit navn udtalt på tysk! Men brødrenes far var altså teolog; han blev af slesvigske venner efter 1864 opfordret til at blive deres præst, hvorfor han erhvervede ejendom syd for grænsen; men da planen på grund af tysk modstand alligevel ikke kunde realiseres søgte han (for at være vennerne nær) embedet som sognepræst i Seem og kapellan ved Ribe domkirke. I Seem præstegård fødtes seks børn som – tør man sige – gik hver deres vej: Andreas var først Politikens nok som bekendte flanør (Per Pryd) og siden en seriøs og anset udenrigskorrespondent, Johannes gik ind i diplomatiet, Julie blev operasangerinde, Ingeborg gift med en svensk maler, men tvillingerne lod sig uddanne til tandlæger og blev under studiet helt grebet af den just da stærke missionske ungdomsbevægelse, kom under indflydelse af Ricard – til hvem de altid stod i venskabsforhold – og besluttede (kort efter John Motts ildnende besøg i 1909) at gå i ydre missions tjeneste; de opfattede det som et arbejde Gud havde kaldet dem til, men foreløbig måtte der tjenes sammen til uddannelse i faget; det vilde de ikke belaste et missionsselskab med. Ove virkede som tandlæge i København, Holger først i Rudkøbing – endnu i 1930'erne gik der på Langeland frasagn om en tandlæge der »vidnede« for folk når han først havde fået dem i stolen og fyldt munden på dem med tandlægegrej. Brødrene følte sig mere som ét menneske end som to og lignede hinanden, så de tit – også i senere år – forvexledes, endda af folk der kendte dem godt.

Om deres overvejelser m.h.t valg af missionsselskab foreligger der intet, men at faderen var formand for den vestsjællandske støttekreds for Santalmissionen blev vel afgørende. Denne mission var et slags økumenisk foretagende, oprindelig skabt på H.P. Børresens personlige reputation, et dansk-norsk arbejde som i Danmark støttedes af både missionske, centrumskirkelige og grundtvigske kredse. Gennem hele 1911 anbefalede Ove Winding i Santalposten sin klinik, specielt barnetandpleje, i Pilestræde; senere drev han den sammen med broderen og afstod 1915 virksomheden til en kollega.

Ifølge Santalposten (20/6-1912) søgte brødrene missionens styrelse om ansættelse som missionærer i Indien; styrelse og årsmøde gik ind på at antage dem når deres uddannelse var fuldført med »tilfredsstilende« resultat; det vilde vare tre år. Samtidig med at passe det job de skulde leve af – og holde møder for Santalmissionen rundt i landet – tog de fat på uddannelsen som omfattede (det fremgik af bogbestanden siden hen) de almindelige teologiske fag, efter standardiserede kommentarer og lærebøger, og så naturligvis engelsk; derefter skulde de bl.a. på Livingstone College i England have »the finishing touch«.

Før det kunde virkeliggøres havde Ove Winding 12. juli 1914 forlovet sig – på en bæk ved Esrom sø, den står der endnu – just som krigsskyerne for alvor trak sammen. Den udvalgte – som selvsagt beundredes ligeligt af begge brødre og blot havde at vælge – kom fra et helt andet milieu, thi Charlotte Haslund (i daglig tale Tulle) var datter af en af den danske guldalders kendte malere, professor Otto Haslund, som stammede fra københavnske håndværkerfamilier og havde giftet sig ind i en slægt der tidligere hørte til på sjællandske og lollandske godser, men i det 19. århundrede også var knyttet til det »højere« københavnske borgerskab med et anstrøg af nationalliberal politik. Kirkeligt var hjemmet så vist ikke, men Charlotte blev åndeligt vakt under et ophold på Askov og siden – gennem biskop Fredrik Nielsens enke – yderligere påvirket i en slags grundtvigsk retning; hun var landbrugsuddannet og havde i flere år drevet forpagtninger, i Elbodalen og nu sidst i Nordsjælland.

Det var ren selvfølge at disse unge – de var 27 og 28 og altså ikke så unge endda – i fællesskab skulde følge missionskaldet (iøvrigt til kunstnerhjemmets fortvivlelse), og »kæresten« måtte derfor igang med engelsk, siden i en engelsk præstegård komplettere sprogkundskaberne og desuden tilegne sig visse færdigheder (også sygepleje) som en missionærkone kunde ventes at få brug for. Følgelig rejste de to – af temperament og baggrund meget forskellige – i februar 1915, trods krig og minefare, til England for at afslutte uddannelsen. Men så

kom der problemer. Unge mennesker har til alle tider ønsket »at komme sammen« – som Holberg så smukt siger det – men at etablere et papirløst ægteskab lå selvsagt – især med hans personlige forudsætninger og milieu – helt uden for mulighedernes grænse. Altså måtte de gifte sig! Men just det var forbudt!

På det punkt afveg Santalmissionens regler ikke fra andre missionselskabers, heller ikke fra normal praxis i verdslige foretagender (handelskompagnier etc.); først når det havde vist sig at de udsendte kunde tåle klimaet og var egnet til arbejdet fulgte ægteskabstilladelsen. Den årlige missionærkonference i det santaliske Dumka havde 5. marts 1914 diskuteret dette tema og kom, ifølge missionens leder, P.O. Boddings referat (Santalposten, maj 1914), efter en længere debat med vexlende synspunkter til følgende resultat: »Hensynet til det vanskelige Klima og de nye Forhold gør, at Konferencen finder det rigtigst at følge samme Praxis som de fleste større Missionselskaber, nemlig at der af Manden kræves toaarigt Ophold og bestaaede sproglige Eksaminer og af den vordende Brud kræves et Aars Ophold paa Missionsmarken forud for Indgaaelse af Ægteskab. Hendes Underhold vil i denne Tid bekostes af Missionen. En selvfølgelig Forudsætning er at begge Parter har Helbredsattest fra en med tropiske Forhold kendt Læge.«

Reglerne var i og for sig ikke særlig stramme, men – som sagt – gængse, og selvom de formelt kom til efter Ove Windings antagelse i missionens tjeneste har han jo ialtfald kendt dem. Men det satte det unge par sig ud over, og 16. juli 1915 blev de viet af den danske sømandspræst i London, med broder Holger og vennen, den også nyantagne santalmissionær H.P. Kampp, som bryllupsvidner. Umiddelbart efter tog de på bryllupsrejse, naturligvis til de store vækkelses- og helliggørelsesmøder i Keswick, et sted som ud fra deres forudsætninger i førkrigstidens oplødede vækkelsesmilieu vel så at sige valgte sig selv. Det blev da også rige dage (jfr. nr. 8), men bag al åndsoplevelse lurede alvoren: hvad vilde styrelsen i København og missionærerne på missionsmarken sige? Ove Winding skrev til begge parter og udviklede sine grunde; vi kender kun hans brev til Bodding (i kladder – nr. 7), men et ligelydende må samtidig (endda en uge forinden) være gået til København – og så rullede bolden, med suspension, hjemkomst, trodsen på sine gerninger, pression, ydmygelse, bøn om tilgivelse – og ny aktivitet, i vinteren 1915-16 især indenfor K.F.U.M.s soldatermission som under krigen havde et meget stort omfang – alt mens sendrægtige meningsudvekslinger førtes mellem København og Dumka, men det endelige resultat blev afsættelse, måske ikke på helt gråt papir, for

det stilledes i udsigt at en ny ansøgning skulde blive behandlet »kærligt«, men da det kom til stykket frarådede styrelsen at genansøge, for udfaldet vilde blive det samme, og nu havde den rygdækning i at »brudens« helbred faktisk ikke var så godt.

Ikke alle breve i »sagen« er bevaret; en del har jeg »arvet« – det er mine svigerforældre det drejer sig om – andet (d.v.s. Santalmissionens arkiv og H.P. Kampps privatarkiv) har jeg fået adgang til ved Rigsarkivets altid beredvillige bistand; der er ikke grund til at gøre rede for hvad der stammer fra hvilke kilder, for også »mine« papirer er nu henlagt i Santalmissionens arkiv i Rigsarkivet. Der er næppe heller behov for nogen større kommentar; brevene taler for sig selv, og de lakuner som skyldes at adskillige dokumenter savnes er det ikke svært at fylde ud. Forbrydelsen må kaldes fuldt opklaret.

Det skal så blot tilføjes, at krisen efter den umådelige skuffelse – så meget værre på grund af ydmygelse og offentlig degradering just på en tid hvor det unge par i begejstringens rus hævdede det høje kald til skyerne – ikke fik de virkninger man kunde have ventet. Skuffelsen var selvsagt så meget større som broder Holger jo kom afsted, til trods for at han havde været bryllupsvidne og taget parti så vidt at han bad sig fritaget for indtil videre at arbejde for Santalmissionen; han overholdt reglerne da han efter en passende tid i Indien indgik ægteskab med en norsk sygeplejerske i missionens tjeneste. I de følgende 50 år kunde intet rukke Ove Windings ubrydelige loyalitet overfor et foretagende der i den grad havde behandlet ham som en uartig skoledreng og vakt hans uafrystelige skyldfølelse, netop på et såre ømt punkt. Han måtte nu genetablere sig som tandlæge, først i Holbæk, så i København, og i årene efter 1917 sled og stred han uafsladeligt for at skrabe penge sammen til K.F.U.K.s nye palads i Kannikestræde, en indsats han nød megen anerkendelse for. Han veg aldrig tilbage for at yde hjælp til alverdens kristelige foretagender, og det var et sigende i familien – der var syv børn og begrænset økonomisk sans – at selvom der blev knappet af på både dit og dat og i og for sig rimelige ønsker tit ikke kunde opfyldes, så blev der – når det gjaldt Santalmissionen – aldrig sparet på arbejdskraft, gæstfrihed eller penge og atter penge. Heller ikke blev der slået personlige skår, ialtfald ikke synlige. Det er typisk at pastor, siden biskop, Oldenburg der i 1915 fór frem med ild og sværd ti år efter var fadder til et af børnene. Charlotte og Ove Winding fik aldrig det forjættede Santalistan at se – og drømte vist ikke om at rejse derud, skønt det på et senere tidspunkt let havde kunnet lade sig gøre – og det kan næppe nægtes at den energi, som for hans vedkommende havde rod i et temperament der var aktivt til det

rastrløse, også var at opfatte som en aldrig sluttet afbetaling på gammel gæld. »Syndefaldet« den 16. juli 1915 lignede i den forstand prototypen i Edens have at virkningerne blev livslange. Der var opstået skyld; skyld er gæld og gæld skal betales. Derfor stred Ove Winding lige til sin død i 1967 med sin gæld. Hans kone hjalp ham trofast og loyalt, men betydelig mere distanceret og ganske uden skyldfølelse.

Det kan lige strejfes, at netop Santalmissionen var fortrolig med ægteskabelige forviklinger: forholdet mellem pionerens hustru, Caroline Børresen, og missionens egentlige førstekraft, den supervitale L.O. Skrefsrud, var sådan at snakken gik i årevis og selv en så forsigtig og sober missionshistoriker som Knud Gjering bemærker i sin disputats: »venskabet mellem fru Børresen og Skrefsrud udviklede sig snart til en sådan grad, at det ikke kunde blive stærkere og varmere, når det skulde holde sig indenfor de grænser, som sømmeligheden sætter for en kvinde og en mand, der er afskåret fra at forenes i ægteskab« (En Missionspioner, 50, jfr. 64). Det var endnu værre med Børresens datter Ingeborg; hun var først gift med en missionær, blev enke og så gift med P.O. Bodding der ved Skrefsruds hjerneblødning og kort efter følgende død blev missionens leder. Men Ingeborg lå i med husets islamiske tjener, stak siden af med ham og fik børn med ham somewhere i det orientalske (sst. 333ff.). 1897 kom den begavede teolog og energiske sekretær for Københavns Indre Mission, F.W. Steinthal, ud i Santalmissionens tjeneste; men 1898 blev han fjernet efter tryk hjemmefra, fordi der forelå noget om »et sædeligt fald«; han rejste til Calcutta og arbejdede i 15 år blandt engelsktalende hindustuderter, men 1913 kom han tilbage til Santalmissionen, gik igang med at lære santali og ledede – til han 1928 rejste til Danmark – en skole for uddannelse af indfødte evangelister, en imponerende indsats også fordi han siden 1901 var totalt blind. Affæren er omtalt af Gjering (sst. 321f.), men ikke her fuldt belyst; breve bl.a. i L. Hertels privatarkiv (Rigsarkivet) lader dog ikke tvivl bestå om sagens art, og formentlig (det kan ikke direkte dokumenteres) skyldtes det hjemlige tryk for at få Steinthal fjernet det på dette tidspunkt yderst bitre forhold mellem Vilhelm Becks »landmission« og den københavnske »bymission«, og desuden at Indre Mission just nu med alle midler søgte at slå den hidtil så populære – men »blakkede« – Santalmission ned til fordel for Det danske Missionsselskab som Indre Mission definitivt erobrede 1898. Det er ikke sært at Steinthal ved gamle Caroline Børresens død (nr. 5) kan udtrykke håbet om at både det ene og det andet nu med hende må være gået i gravens glemsel. Sandelig var det erfarne folk med rige traditioner som i 1915 førte tilsyn med santalmissionærers ægteskabsetik.

1. *Ove Winding* (1887-1967), søn af sognepræst – sidst i Hårslev-Tingjellinge – Hans Kruse Winding (1849-1920) og Christine Bech (1854-1927), gift 1915 med *Charlotte Haslund* (1886-1967), datter af maleren Otto Haslund (1842-1917) og Frederikke Aagaard (1857-1923).
2. Santalmissionens ældre historie er grundigt behandlet af Knud Gjering (En Missionspioner. H.P. Børresens liv med særligt henblik på hans missionsvirksomhed, 1961). M.h.t. årene 1914-16 som det her drejer sig om kan der hentes gode oplysninger i: Harald F. Jørgensen: Evangeliet blandt Santalerne, 1940, og Oluf Eie: En kirke bliver til. Santalkirkens vækst og udvikling, 1967. Sidstnævnte forfatter der 1920-64 var missionær i Santalistan og døde 1983 i Danmark har været mig til overordentlig hjælp med at identificere de i brevene omtalte personer.

Nr. 1
Pilestræde 40^{II}, 24/5 14

Kære Kamppl!¹

Rigtig Tak for det lange Brev. Vi er nogle slemme nogle, at vi ikke har skrevet for længe siden. Hvis Tiden var noget bedre, skulde du faa et rigtigt langt Brev. Vi har haft *megen* Glæde af at være sammen med gartner Nielsen.² Han har spist til Middag hos os et Par Gange og ogsaa besøgt os ellers og han har meget at fortælle derudefra. Han siger, at man ikke kan andet end holde af Santalerne og det synes jeg nok er glædeligt. Heri Pilestræde gaar det ellers med Slid. Den 5. skal vi have Møde hos Pastor Moltke³ i Søborg, og den 7. hos Provst Blichfeldt⁴ i Skibby. Vil du huske det i din Bøn.

Jeg sender dig hermed et Billede fra Hillerød-Turen. Senere kan du faa det andet fra Trappen. Mange Hilsner fra din hengivne Ven

Holger Winding⁵

Kære ven!

Ja Tak for dit Brev. Vi naar saa faa Breve og Plovfuren⁶ har du endnu ikke faaet – jeg sender den og K.F.U.M.s Maanedsbld. Mange mange Hilsner og lev vel. I Aften samles Santhalerne hos os til Bibeltime, og vi glæder os til det. Paa Fredag er der Sammenkomst for de Frivillige og andre vordende Missionærer paa D.M.S. – jeg tænker en af os skal indlede; husk os i din Bøn.

Din hengivne Ove Winding

Nr. 2
Pilestr. 40^{II}
31/7-14

Kære Kamppl!

Tak for dit Brev og Tak for Lykønskningen.¹ Det er dejligt for Jer at I var med til Keswickmødet. Jeg glæder mig ogsaa til Englandsopholdet, og saa til at Kæresten kan komme derover samtidig. Hun er Forpagter af en Gaard i Nordsjælland og holder vist op med Forpagtningen til Okt. og flytter til Byen ind til sine Forældre, saa skal hun

være flittig med Engelsk og maaske ogsaa med Kirkehistorie og deslige, men det skal jeg tale med Pastor Oldenburg² om. Det var meget morsomt, at de to Nordmænd ogsaa var med til Mødet, det var rart om Gausdal³ kom hertil, saa vi kunde lære ham at kende lidt. Var i Mandags til Middag hos Oldenburg sammen med Kæresten, Bøgh,⁴ Jensen⁵ og Missionær Pedersen⁶ og Hustru fra Santhalistan. Det var en udmærket Eftermiddag, han (Pedersen) fortalte saa meget derude fra; senere kom der mange Santhalvenner til The, men saa rejste min Kæreste og jeg Nord paa til mine Svigerforældre (jeg havde slet ikke set dem endnu), nu er jeg igen i Kbh efter nogle gode Dage der. Der er stor Spænding i Byen; vi venter og haaber at der maa blive Mobilisering i Dag, men den infame Regering. De kærligste Hilsner til dig og din Kæreste og andre Venner fra din hengivne

Ove Winding

Indian Home Mission to
the Santals.

Nr. 3
Ebenezer Station
Benagaria P.O.
via Rampur ^{Hat.E.I.R.}
18th Aug. 1914

Dear Mr Winding.

With the last mail I got a card with the name of Ove Winding and Charlotte Haslund of their betrothal for which I thank you very heartily, and wish you god's richest blessing over the future union.

And now we have heard that you are coming out to our beloved santals to work together with us, if the Lord permits for our masters work.

Along with this letter I have much pleasure in sending some photoes of the old Missionaries, who have laid down their lives here among the santals, and whose photoes you and your troloved, I hope you will accept.

Very hearty greeting to both of you and the friends, who love the santals, from myself, some Elders, teachers and very few girls that are with me, do not forget to pray for us all, and specially for me

your very lonely friend

In Christ Jesus
Caroline Boerresen¹

Kære Ove Winding! og lad mig føje til & Co!

Det var unægtelig en overraskelse, men heldigvis en glædelig; da jeg hørte at Winding var blevet forlovet, gættede jeg straks paa Holger, og saa viste det sig dog at være den mere besindige førstefødte. Saa meget mere er jeg vis paa, at det er vel overvejet, og det ved jeg, at det er sket for Guds ansigt med bøn og taksigelse, og det er jeg ogsaa tryk for, at den anden partner & Co deler Deres tro og kærlighed til Herren og hans gerning, og saa ved jeg ikke andet end at sige et rigtig hjerteligt: Til lykke begge to og Gud velsigne Dem og Deres kærlighed, at den maa blive en dobbelt rig velsignelses kilde for Dem selv og dem, De kommer til at leve iblandt, deriblandt Santalerne og os iberegnet. Det er forskellen paa den ægte og uægte kærlighed, at den uægte indsnevrer og gør selvisk, men den ægte udvider og fylder hjertet til overflod, ja til at strømme over til mange andre. Nu kommer det jo an paa, om hun, der har forpagtet Deres hjerte kan styre to forpagtninger paa en gang; det var jo ikke umuligt, at hun kunde finde, at den ny jord trods dens gode bonitet dog kunde trænge til grundig behandling, med reolpløjning og vekseldrift for at faa endnu bedre afgrøde. Saa maa De til gengæld føle hende paa tænderne og finde, hvor der er et og andet hul at fylde; det er kærlighedens forret ikke at beundre i blinde, men at bevare beundringen og dog kunne hjælpe hverandre; det gælder saalænge kærligheden varer. Ja hvad der forøvrigt kan være at sige om kærlighed, det kan jeg vist rolig overlade til Dem selv; desværre er tankerne jo fulde af alt andet, krig og død, sorg og nød, som ogsaa optager os herude, ja ikke mindre fordi vi er saa langt borte og først saa længe efter faar at vide, hvad der sker. Telegrammerne er flere dage gamle og er alle under engelsk censur, saa vi kun hører den ene side af sagen, og breve og blade er en uge længere under vejs, naar de overhovedet naar os. Igaar udeblev vore hjemmebreve og »Hovedstaden«, og det er endda fra dagene før krigens udbrud. Vi kan jo ikke andet end tro, at Tysklands overmod og haan mod al folkeret drager sin straf efter sig, men hvem der saa sejrer, er nøden lige stor, og vort fædrelands skæbne fylder os tit med bekymring. Kun i bønnen til Ham der styrer folkenes skæbne finder vi tryghed og fred.

I forrige uge var vi samlede i Dumka for at overveje, hvad vi skal

gøre, i fald hjemlandene ikke kan sende penge, eller der skulde blive uroligheder herude, hvad der dog foreløbig ingen udsigt er til. Det kan blive alvorligt nok og vanskeligt at holde arbejdet gaaende, men vi haaber paa, at der ikke skal blive brug for nogle af vore planer. Det er ellers ingen fornøjelse at køre 20 engelske mil i oksevojn over tre floder og ad opblødte veje, 2 á 3 kilometer i timen er jo heller ikke iltogsfart. Men det var hyggeligt at mødes og tale sammen om forholdene baade hjemme og ude. Bodding¹ har nu bestemt sig til at rejse hjem næste aar, saa der kan blive truffet ordentlig aftale om de mange nye arbejderes udrejse; vi trænger til jer alle snarest mulig. Iaar bliver det næppe forsvarligt at udsende nogen, før krigen er ovre, saa vi ved, hvordan resultatet bliver baade her og der.

Vi er nu kommet helt i orden og arbejder med sproget det bedste vi har lært; men det gaar kun langsomt med udtale og forstaaelse. Jeg er glad ved at have daglig bibeltime med den ældste klasse, som har bestaaet deres mellemskole eksamen og nu uddannes til lærere; det er et dusin unge mellem 18 og 22 aar, meget forskellige baade i menneskelig og aandelig udvikling. Her er ogsaa en del hedenske lærere for tiden til et særligt kursus i Hindi, som jeg et par gange om ugen besøger og fortæller Jesu lignelser; det er snart det glædeligste at faa lov at fortælle evangeliet med Jesu egne ord til mennesker, der aldrig har hørt det rigtig. Gud lægge sin velsignelse deri, at sæden maa bære frugt. Tak for Deres og Holgers breve og billeder i foraaet; hils ham og Deres forældre fra os og glæd os snart med et brev. Guds fred og hilsen ogsaa fra min hustru.

Deres hengivne
F.W. Steinthal.²

Nr. 5

Kaerabani O.P. via Jamtara E.I.R.
Santal Parganas – India
1 December 1914

Kære vordende venner og medarbejdere!

Ja jeg kunde godt udelade vordende, thi jeg er vis paa, at I alle er med os i arbejdet baade i tanke og bøn, og derfor glæder vi os ved at regne eder med, selv om vi ikke faar den glæde at se nogen af eder iaar, som vi sikkert havde haabet; vi havde allerede lavet gæsteværelset til frk

Larsens¹ julebesøg paa taget; det er det eneste rum, der ikke er optaget, saalænge Rosenlunds² og vi maa dele hus sammen. Og nu kommer der ingen hverken fra Danmark eller Norge eller Amerika; ja I kan tro, vi er mindst lige saa kede af det som I, skøndt jeg selv var med at stemme for det, da vi havde vor ekstra konference i Dumka midt i August, da alt var saa usikkert og ingen kunde vide, hvad der vilde ske, hverken herude eller hjemme. Nu alt gaar mere roligt, og de tusinders drab og titusinders nød er daglig kost, som man vænner sig til, skøndt modstræbende, synes vi, at det er bare meget trist, at de der er rede, ikke kommer for at faa begyndt paa forberedelsestiden herude, for saa des snarere at kunde tage fat. Vi forstaar, hvor svært det maa være for frk Larsen at tage tilbage til Frederikhavn, for Kamp paa maatte lade kæreste og klæder i stikken i England, for Jensen at skulle søge lærerplads og for Windingerne igen at skulle føle folk paa tænderne – og alt saa uvist, hvor længe og hvor naar? Men om det er en trøst, saa er I ogsaa deri medarbejdere, thi vi maa gaa frem under samme uvished: byggeriet er standset, saa vi ved ikke, naar vi faar hus at bo eller holde præsteskole i, og jeg ved ikke, hvordan jeg kommer igennem min anden eksamen til foraaet. Ja vi glemmer heller ikke dem, der skal op til deres eksamen nu i denne maaned, og vi beder om, at alt det arbejde der er gjort i disse aar, maa bære frugt ogsaa i et godt udfald ved prøven, som vidnesbyrd om hvad der er naaet i aandelig modenhed og forstaaelse, dybere indsigt og videre udsyn, altsammen til bedre dygtiggørelse til at tjene i arbejdet. Vi glæder os til at høre, hvordan det gaar, thi I kan ganske roligt skrive; brevene hjemmefra kommer regelmæssig med en maanedes postgang – hidtil – det er desværre vore breve herfra, der synes at blive stoppede et eller andet sted.

Det er derfor jeg ikke har lyst til at skrive seks breve og takke hver især for brev og gode meddelelser, som vi har læst med glæde og er dobbelt taknemlige for i disse maaneder, hvor saa mange synes at være bange for at skrive. Nu siger vi hjertelig tak til hver især, og skønt I vel efter nytaar ikke mere samles til bibelkreds og bedemøde den tredie Fredag i maaneden, saa finder brevet nok vej rundt til alle. Jeg regner jo med, at et brev har mere chance for at naa frem end seks, og gaar det tabt, er det dog kun et og ikke seks, der er skrevet forgæves.

Vi har lige været en tre ugers ferierejse paa besøg hos forskellige engelske og skotske Santalmissionærer, som vi kender lidt i forvejen og nu var glade ved at se i deres hjem og arbejde; det er lærerigt at se de forskellige arbejdsmaader og resultater – Skotternes udviklede læge- og skolearbejde – der skal frk Larsen og Bøgh se et hospital bygget

for 100 rs med maaske hundrede patienter, der selv sørger for senge og sengetøj, mad og alt andet, og som betaler sig selv ved hjælp af lægens privat praksis og patienternes bidrag fra 25 øre til nogle kroner. Ja dr. Macpail³ erklærede, de skulde være velkomne, og han og hans hustru, der ogsaa er læge, er grumme gæstfri og elskværdige at bo hos. Saa har Englænderne deres dygtige menighedsarbejde med selvstyre og selvunderhold, som der er meget at lære af og glæde sig over som vidnesbyrd om, hvad ogsaa vi kan naa frem til. Vi [gaar] som I ser fremad i haab; det hjælper saa godt til at komme gennem nutidens vanskeligheder og ikke bindes af fortidens tryk: nu er gamle Mama død, den sidste af de gamle; det var vemodigt at se hende og sige farvel til hende kun fire dage, før hun døde.⁴ Det er et helt afsnit af missionens historie, der lægges i graven med hende, meget at takke Gud for, andet, vi maa bede om, maa blive begravet og glemt med de gamle.

Men vi skal gaa fremad, vi og I, hver for sig, som Gud leder os, fremad mod maalet, i frimodig tro og haab og daglig bøn, at Hans gerning maa gaa frem i os og ved os, trods krige og menneskers synd, til Santalernes frelse og hans riges komme. Lad det være det nye aars løsen, saa bliver det dog et Herrens aar og et velsignet aar. Guds fred og kærlig hilsen til hver især, kærester inklusive, fra eders venner og medarbejdere.

Th.⁵ & F.W. Steintal

Nr. 6

København V, d. 17. Maj 1915

Kære Venner – Winding og Kampp.

Jeg maa jo nok skrive til Dem i Fællesskab med Tak for Kort, jeg fik idag fra Kampp om en Bog, han har købt (men endnu ikke ankommet) og et Brev fra Winding's, nærmest om Udrejse dette eller næste Efteraar.

Til det sidste vil jeg svare, at Efterretninger i Nationaltid. er ganske uansvarlige. Fra »Hovedkvarteret« udgaar kun Efterretninger til Krist. Dagblad og Santal-Posten. Om selve Sagen har jeg intet andet at oplyse Dem om, end hvad De maaske har hørt gennem Bøgh, at paa det hjemsendte Budget, behandlet paa Konferencen i Dumka i Marts, gældende for Regnskabsaaret 1/10 1915 – 30/9 1916 staar blandt

Missionærlønninger opført Frk. Larsen og to danske som trækkende Løn. Men i Forklaringerne til Budgettet findes intet nærmere herom og vi har ikke modtaget noget ad anden Vej eller senere, som giver os Boddings Mening om, hvem de to skal være – muligvis overlader han det til os selv at afgøre det i vor Styrelse. At den ene bliver Bøgh – som er den ældste – gaar jeg ud fra og at Kampp derefter er nærmest ved at skulle afsted, regner jeg ogsaa med som det sandsynligste. Men jeg er jo ikke det samme som Bestyrelsen, og den kan jo have anden Mening.

Hvis det skulde blive Resultatet, enten efter hvad Bodding skriver eller efter en Bestyrelsesafgørelse, at Winding's og Johs. Jensen maa vente til 1916, maa vi jo nøje overveje, hvorledes Tiden for dem skal anvendes, og jeg beder O. og H.W(inding) om *ikke* at træffe Dispositioner paa egen Haand, navnlig *ikke* om *Møder*. Deres Møderejser maa Styrelsen (d.v.s. Krohn¹) have Ret til at ordne med Henblik paa, baade *hvor* møderne med mest Udsigt til Gavn for Santalmissionen kan holdes og *hvor mange* Møder, De maa holde. At vi gerne ser Dem hjælpe os med nogle Møder forstaar De godt, *men* det maa være i Styrelsens Haand, det ligger. Henvis trøstigt enhver Anmodning om Møder fra nu af til Krohns Afgørelse. Hovedformaalet med den Tid, De er herhjemme, maa være, at De lærer noget; hvad dette skal være kan jeg ikke afgøre alene eller i Dag og vil forhandle med Deres tidligere Lærere derom. Efter den Forhandling, som er ført paa Konferencen om Missionær-Uddannelse, er det givet, at vi maa ruste dem (Dem?) saa godt som muligt. Naar De selv kan sige os noget om, hvornaar De vender tilbage, vil vi netop for disse Planers Skyld gerne have det at vide.

I Dagene 25-28 August indbyder min Hustru og jeg dem af dem, som er i Danmark, samt Frkn Haslund og Constant-Hansen² til at tilbringe en »Sommer-lejr« sammen med Krohn og os i Grev Viggo Moltkes Villa i Gilleleje, som han har overladt os, muligvis endende med Altergang Søndag Morgen 29. Aug. i Søborg Kirke.

Det glæder mig, at De alle er glade for Opholdet paa L.C.³ og finder at det svarer til Forventningerne. Vi sætter jo en stærk stærk Forventning til Aarsmødet i Horsens og tvivler ikke om, at Gud vil være lige saa god mod os i Aar som han var ifjor!. Tak for Bønnens Medarbejde! Vi savner Dem jo ikke saa lidt her, – men det maa vi vænne os til.

Kærlig Hilsen allesammen
Deres hengivne
Paul Oldenburg

E.S. Brevkort nu fra Norge, at Frk Anna Jensen⁴ 15de ds er ankommet til Kristiania »frisk og kjæk«.

Nr. 7

Keswick, 19/7-15

Kære pastor Bodding

Ja Grunden til at vi i Dag skriver til Dem er en Genstridighed mod Santalm. Gifteregler, som vi har begaaet. Min Kæreste og jeg har nemlig holdt Bryllup her i London i den danske Kirke d. 16. Juli. Vi har ikke inden indhentet nogen Tilladelse fra Best. hjemme, men meddelt dem det efter at det er sket (rettet fra: en fuldbyrdet Kendsgerning). Jeg har hjemme sagt det til Best. at jeg syntes, de burde gøre en Undtagelse for mig af flere Grunde: 1) fordi min Kæreste er 29 Aar og vilde blive 32 Aar om vi skulde have ventet efter Giftereglerne (Ventetiden er uden min Skyld blevet $3\frac{1}{4}$ i Stedet for $2\frac{1}{4}$ Aar paa Gr. af det ene Aars senere Udsendelse end fra Begyndelsen beregnet – Vi min Broder og jeg havde meldt os før nogen af de 7 der blev udsendt nu i Efteraaret, i hvert Tilfælde de 3 danske, og saa vidt jeg ved ogsaa før de 4 norske, og min Uddannelse er færdig nu. Dette maa ikke forstaas som at vi er misundelige, vi glæder os med disse 7, men vi længes selv saa meget efter at komme ud i det Arb. som vi har givet os til). 2) Giftereglerne er kommen længe efter at jeg havde meldt mig til Santalmissionens Tjeneste; 3) to dygtige Missionslæger (den ene Læge en Aarrække i Indien den anden i (ulæseligt)) her i England ved Siden af flere dygtige og erfarne Missionærer har raadet os saa bestemt til at gifte os inden Udrejsen. – Vi forstaar saa godt at det er en alvorlig Sag at handle imod Reglerne, men vi har gjort dette i Tillid og Tro til Gud og følt at maatte have Lov til at gøre det. Nu er det vor inderlige Bøn til Gud og ogsaa til Dem, at vi maa faa Lov til Trods for dette at staa i Santalmissionens Tjeneste, der er vor Kærlighed, og vi længes efter at faa Lov at gøre en Gerning for Gud.

Vi skrev udførligt til Bestyrelsen i Danmark derom nogle (Dage) før Brylluppet. – Vanskeligheder i Forholdet til Kampp bliver der ikke, da han saa godt forstaar at der er mere Grund til Undtagelse for os end for ham. Han og Holger var Forlovere ved vort Bryllup.

Kladde på en lap papir med hoved fra Londons KFUM.

Kære Ven! (Kampp)

Tak for Dit brev, som vi fik idag. Ja vi har faaet et langt Brev fra Krohn, skrevet d. 22, og han kan jo ikke forstaa vor Handlemaade, men vi mærker hans kærlige Hjerte igennem hele Brevet, selv om det (Brevet) somme Steder er kraftigt. Dagen før havde vi modtaget et Brev fra Oldenburg, skrevet af Krohn, men underskrevet af Oldenburg; det var skrevet d. 23/7, men fordi det var anbefalet var det gaaet hurtigere igennem. Dette brev var skrevet fra Refsnæs og af Brevet fremgaar, at det kun er fra Oldenburg, der efter Samraad med Krohn suspenderer mig af Santalmissionens Tjeneste, og de lover, at jeg skal faa endelig Besked, naar jeg kommer hjem og Bestyrelsen faar talt sammen om det, saa du maa have misforstaaet Krohn, da de ikke i Refsnæs kan have haft et regulært Bestyrelsesmøde. Ja om vi dog maatte faa Lov at blive i Missionens Tjeneste, vi har nu skrevet et langt Brev til Bodding og bedt ham om at beholde os, men samtidig ogsaa anført vore Grunde til at gifte os. Tak skal du have for dit trofaste og gode Venskab. Min Kone fortæller lidt om vor Tid i Keswick og her; jeg vil kun sige, at Gud har været saa god saa god imod os, og at vi nu foreløbig er meget glade ved dette Kursus, rejser vist af Hensyn til min Blindtarm hjem alle[rede] d. 20. August for at faa Operationen overstaaet; nu blot de kærligste Hilsner til dig og din Kæreste fra din hengivne

Ove W.

Ja, nu spiller Manden Tennis og har overladt mig at fortsætte, hvilket jeg med Glæde gør. Jeg er saa glad ved at jeg her i England ogsaa fik Lov at lære dig at kende, saadan at jeg nu regner dig som en god og trofast Ven. Men det var om Keswick, ja, hvor var det rige Dage, vist næsten de rigeste i vort Liv. Vi gik ikke til saa mange Møder, men dem vi gik til var saa sjældent gode. Særlig en Mand (Rev. Fullerton), var vi saa glade ved. Han Udlægning og Tale var saa simpel og ligefrem, men de Timer vi sad og lyttede til ham, følte vi saa stærkt at det var Gud selv der talte til os. For os blev det store Hovedpunkt det hele drejede sig om: at være fyldt af Aanden – Gud gav os rige Erfaringer selv, maatte vi saa blot bevare alt hvad vi fik. Ricard¹ skrev til os om Keswick »det er hellig Grund«. Vi forstaar ham saa godt. Gud er saa

let at finde der, enten man nu sidder i Teltene og lytter, eller beder, eller man gaar ude i den storartede Natur. – Ja, det er sandt, Du har jo selv været der, saa nogen Beskrivelse af Egnen vil jeg da ikke give. Du ved der er herligt, og Du kan tænke Dig, at vi havde mange gode Ture. Bl.a. en med Malherbe's, de var saa gode, rare og straalende af Lykke, og en alene til Toppen af Skiddaw. Men noget af det bedste vi oplever er vist alligevel de Timer, vi har alene paa vort Værelse med Bøn og Bibel sammen. Ja, hvor er det dog godt at være to, alt er saa meget lettere, og vi føler ogsaa hvad for en stor Hjælp der er i Tjenesten. Vi beder Gud vise os, om vi skulde have syndet mod ham med hvad vi har gjort, men vi kan ikke se det. Ja, vi er lykkelige, og alligevel saa er der en mørk Sky: Muligheden at vi ikke skulde komme til Santalistan. Vi synes jo nok det ser lidt alvorligere ud, end det fra først af gjorde, men naar vi nu beder saa meget, saa meget, og I, og alle vore Venner med os, om vi maa faa Lov at komme derud, saa har vi ogsaa Lov til at tro, at Gud vil bane Vejen for os, om det er *der* han bedst kan bruge os. Tjene Gud, det er det *første* og det *eneste* vi vil. – Her i Cambridge har vi det ogsaa i alle Maader godt, men det er et helt andet Liv. Vi har mange Forelæsninger og skulle gerne have læst en Del hjemme, så vi skal til at passe paa, om vi skal faa tilstrækkelig Tid til Stilhed. Frisk Luft kan der heller ikke blive saa farlig megen Tid til: men det er nu rart at komme i Arbejdsselen igen, selvom det er en uvant og lidt trættende Maade for mig.

Nu rigtig kærlig Hilsen (med Ef. 3. 18-19) og rigtig Tak for alt til Jer begge to. Jeres heng.

Charlotte W.

Jeg har lyst til at fortsætte lidt nu igen efter Besøget hos Holger og Tennissen, som var udmærket paa det nær at Banen var lidt blød efter Regnen. Jeg har skrevet til Oldenburg og Krohn igen; bare de dog selv vilde tage et klart Standpunkt hjemme i Stedet for at lade Bodding bestemme det hele. Om du skriver til nogle af Missionærerne, saa paavirk dem i den rigtige Retning, please. Vi er særlig glade ved Fonetikken her, og jeg tror nok jeg vil have ekstra Timer i det hjemme, det maa hjælpe i Sproget derude en Gang. Ja, nu ikke mere, vi glæder os til at se Jer igen og haaber de slemme Uvejrsskyer, som alligevel gør det lidt sværere nu, maa være borte eller delvis borte til den Tid.

Din heng. Ove

Nr. 8a
p.T. Fairy Hill
Kvistgaard
23.7.15

Kære Ove Winding

Af Hjærtet ønsker jeg Eder begge til Lykke og glæder mig over Jeres Glæde; mens jeg dog paa samme Tid er saameget Formalist og Ordensmenneske, at jeg beklager, at I ikke lirkede Jer frem overfor Bestyrelsen, men handlede paatværs af dens udtrykte Vilje. I sætter Oldenburg i en vanskelig Stilling; han kan, synes jeg, kun afskedige Jer, hvis han vil forblive som Formand, og maa gaa af, hvis I skal blive – og hvem har den Kærlighed og Udholdenhed som han! Bestyrelser spørger man ikke saadan med!! Men i Guds Vingaard er der sikkert et et godt Sted og en herlig Gerning til Jer, selvom det ikke bliver Santalistan. Jeg vil følge Jer med lige stor Interesse og Forbøn, hvor det saa bliver. Maaske jeg maler det for sort – saa meget desto større bliver Glæden, hvis Bestyrelsen er en Nathue, som bare skænder lidt, og saa er det glemt! Det bedste er, at I dog ikke har taget selv, men faaet hinanden af Gud (selvom I maaske bestemte Tidspunktet!), og at I er saa øjensynlig kaldede til hans Værk. Saa vil der altid være aaben Bane.

Tak, ogsaa for tidligere Hilsner, og fordi I nu vilde dele Eders Lykke med mig. Jeg tænker paa det dejlige Keswick, med den sydlandske Vegetation og de altfor mange Mennesker, men det er hellig Grund. Jeg selv har nu Hvile paa et dejlig skjult Sted og nyder Samlivet med Have og Skov og Blomster og Gud: jeg trængte dertil i Aar, da jeg ingen Ferie fik ifjor, døjede en Del med Helbredet i Vinter, og nu fornylig har gennemgaaet store Sindsbevægelser. Herude skal det blive Alvor med en ny Andagtsbog for Voxne, som skal hedde »Jeg og mit Hus vi vil tjene Herren« og tillige være en Slags Kristendoms-Undervisning eller Konfirmations-Forberedelse for Ældre. Den kan komme næste Efteraar, om Gud vil; i dette Efteraar kommer en Prædikensamling for et helt Aar.

Lev vel, glade i Gud og over hinanden!

Eders hengivne

Ricard.

Kære Ove Winding

Gennem Brev af d. 12/7. d.A. til Formanden (modtaget d. 20/7) er Styrelsen underrettet om, at De og Frk. Haslund har indgaaet Ægteskab den 16' s.M. i London.

Styrelsen maa i den Anledning udtale sin alvorlige Misbilligelse af, at De har foretaget dette Skridt uden vort Vidende og paa Trods af de Bestemmelser, Missionærkonferencen i Dumka i Marts 1914 har vedtaget om Missionærers Giftermaal, om hvilket De har vidst Besked.

Medens vi under andre Forhold af fuldt Hjerte havde kunnet ønske Dem og Deres Hustru Lykke og Velsignelse til Ægteskabet, har De nu ved denne Maade, hvorpaa De har indgaaet dette, voldt os en oprigtig Sorg. Det er ikke langt fra, at vi føler det, som om De har tilføjet Santal-Missionen en Svækkelse, og paaført os en Skamfølelse overfor Missionærerne i Indien og vore Venner saa vel her i Landet som i Norge og Amerika.

Hvor daarlig en Stilling er De ikke kommet til at staa i over for Missionærerne og deres (Deres?) Venner i Bestyrelsen. Hvor ubroderligt at handle saaledes over for de andre, der er antaget til Udsendelse, og som har rettet sig efter de Bestemmelser, som De sætter Dem ud over. Vi maa ængstes for, at hvis en saadan Selvraadighed og Mangel paa Loyalitet fremdeles leder Deres Handlinger, naar De er i Arbejde paa Missionsmarken, der vil kunne opstaa alvorlige Farer for Samarbejdet mellem Dem paa den ene Side og Missionærerne derude og os herhjemme paa den anden.

De Grunde, hvormed De forsvarer Deres Handling, kan vi ikke anerkende for gyldige. ... At Deres Udsendelse bliver udsat, skyldes Forhold, som vi ikke var Herrer over; under Forhandlingerne med Missionær Bodding, om hvem han vil kalde til Missionsmarken, naar han ikke kunde kalde dem alle paa en Gang, har vi vel anbefalet at lade Dem og Deres Broder foruden Johannes Jensen vente til 1916, fordi de vare de yngste og kunde trænge til fyldigere Uddannelse og mere Modenhed, men alt ialt vil dog dermed Deres Uddannelsesetid (siden 1/9-1912) ikke have strakt sig mere end over fire Aar, et Tidsrum, som, sammenlignet med hvad andre Missionselskaber anvender til Uddannelse, ingenlunde kan kaldes for langt; og Deres Hustrus Alder kan ikke komme i Betragtning ved Afgørelsen af det rette Tidspunkt for Deres Udsendelse.

Det andet De anfører – Reglerne for Missionærernes Giftermaal er vedtaget efter Deres Antagelse til Uddannelse – kan heller ikke gælde

som Forsvar, da de ere vedtagne inden Deres Forlovelse, og De var kendt med dem ved denne Begivenhed.

Til det tredie – Deres økonomiske uafhængige Stilling – har vi det at svare, at en Missionskandidats Evne til at bekoste større eller mindre Dele af sin Uddannelse, fritager ham ikke fra at rette sig efter de Vedtægter, der gælder for det Selskab, til hvis Tjeneste han har meldt sig.

Vi mener derfor, at De ikke har været berettiget til at betragte Deres Tilfælde som et Undtagelsestilfælde, og ihvert Fald var det ikke Dem men andre, der skulde træffe Afgørelsen. Vi må holde os til de Vedtægter, Konferencen 1914 efter Undersøgelse af tyske, engelske og skandinaviske Selskabers Praksis og Bestemmelser om dette har fastsat, og hvortil vi har sluttet os. – Da det er Konferencen, der har vedtaget Reglerne, maa det være den og dens Formand, der bestemmer, hvorledes der maa være at forholde sig overfor Dem. Vi har derfor indberettet Sagen og afsendt en Afskrift af dette til Missionær Boddington og bedt ham svare os snarest.

Indtil Boddingtons Svar indtræffer, kan vi i Tilslutning til Formandens Tilkendegivelse til Dem af 23de Juli d.Å. ikke betragte Dem som vor Udsending for Santal-Missionen.

I August 1915.

Paul Oldenburg

Astrid Blume¹

N. Nørregaard²

Johannes E. Schrøder³

Viggo Moltke

Chr. Gad⁴

C.C. Hjortkjær⁵

Henry Fonnesbech-Wulff⁶

Nr. 10

Benagaria P.O. via Rampur Hat, E.I.R.

Santal Parganas – India.

16. August 1915

Kære Winding og Hustru.

Hvis De er lige saa fornuftige som andre nygifte, holder De ganske sikkert en maanedes bryllupsdag idag, og da vi nu igen idag har tænkt paa Dem og bedt for Dem og Deres unge lykke, vil jeg bruge en ledig halv time i middagsstunden til at føje min lykønskning til den, min

hustru sendte i forrige uge; De forstod nok, at jeg af ganske hjerte var med i den, og at jeg ikke bare som en gammel Jeronimus rystede paa hovedet. En lykønskning er jo et ønske om lykke, og den ved jeg, I allerede har faaet, og vi glæder os over den med Jer, og takker Gud for kærlighedens livskilde og lysstraale midt i verdens mørke. Kærligheden mellem mand og hustru er menneskelivets rigeste frugt; derfor er der heller intet forhold, hvor Kristi kærligheds rensende, helligende og velsignende kraft kendes saa stærkt som i forskellen mellem et hedensk og et ret kristeligt ægteskab. Den lykke har I nu faaet, men derfor kan man jo have lov at ønske til lykke alligevel, til mere lykke, rigere lykke, dybere og fuldere som dagene gaar, med sorger og glæder, der binder sammen, og voksende erfaring af Herrens samfund i hjerter og hjem. Saa skal frugten nok kendes til hans ære i menigheden herude.

Thi det gaar jeg ud fra som sikkert, at vi inden altfor længe skal have jer herud, saa sandt det i første række ikke er mennesker, men Gud selv, der har kaldt jer til sin gerning. Men derfor kan vi jo nok lave kludder paa banen, og det frygter jeg, I har gjort ved at holde bryllup uden først at forhandle med bestyrelse og formand. I realiteten har jeg selv ønsket, I kunde blive gifte, inden I kom ud under de nuværende udsættelser og særlige forhold, men saa sikkert jeg ved, I har handlet i bedste mening og under bøn til Gud, saa kan I dog ikke være blinde for, at det for andre maa se ud som egenraadighed og mangel paa hensyn til eders fremtidige medarbejdere. Artens¹ gjorde jo det samme ifjor, og konferencen, ikke blot formanden, følte sig meget pinligt berørt af det, da det blev forhandlet i August ifjor, selvom man nøjedes med at udtale en skarp misbilligelse. Det gør det ikke lettere, at I nu kommer ind som andet par paa samme bane. Det var meget pænt, at I vilde fri bestyrelsen for vanskeligheder ved at lægge afgørelsen i dens hænder, men det havde dog maaske ført til et andet resultat, end I frygtede, hvis det da var Guds villie, at I skulde giftes, og I havde ogsaa været rigere ved at gøre det med venners og medarbejders billigelse.

Jeg har ikke hørt fra Boddington, men ved, han har faaet eders brev og finder det meget kedeligt og pinligt. Jeg stoler paa, at Gud har ledet tanker og ord, ogsaa i det brev, saa det finder vej til Boddingtons hjerte; det var i hvert fald godt, I skrev til ham selv, og jeg haaber som sagt, Gud vil lede alt til det bedste.

Og saa gaar tanken tilbage til Phil. 2, det dejlige kapital om tjeneren og tjenesten, og jeg beder for jer som for os, at vi maa vokse i det rette tjenersind og blive tjenere til Gud Faders ære. Vi længes efter at

høre, hvad planerne er for det kommende aar, glæder os over al den velsignelse, I samler ind i England, og haaber, at ogsaa det kommende aar maa blive baade til yderlig dygtiggørelse til arbejdet derude og give jer en gerning at gøre derhjemme, som I baade kan glæde jer ved og blive til velsignelse i.

Ja mere bliver det nu ikke idag. Vi har det godt og glæder os over regnen, der har gjort ende paa saa manges frygt for daarlige tider, selvom der er megen virkelig fattigdom efter den daarlige høst ifjor. Saa lad os snart høre fra jer igen; I kan forhaabentlig mærke, at selv om hovedet ryster er hjertet alligevel fast, og Gud Fader har før idag forstaaet at vende ogsaa hans børns dumheder til det gode. Guds fred og kærlig hilsen ogsaa fra min hustru til eder begge og Holger ikke at forglemme med tak for brevene og hilsnerne.

Eders hengivne
F.W. Steinthal.

Nr. 11

Haarslev, Sandvad St. 26/8-15

Kære Ven! (Kampp)

Jeg og Tulle føler Trang til at sige Dig rigtig Tak for dit trofaste Vennesind, tak at du ogsaa havde talt vor Sag til Oldenburg Mandag Aften. Jeg var der om Tirsdagen om Eftermiddagen, og Oldenburg var meget haard imod mig, alle mine Grunde var = 0 og Nonsens. Han sagde saa meget, at jeg et Par Gange var ved at bede om min Afsked, hellere end at staa som en *uredelig*; han gentog flere Gange, at min Handlemaade var uredelig. – Ja, han sagde mange Ting, som ganske skød over Maalet. Maaske jeg rigtig skulde forskrækkes. Jeg er slet ikke bekymret og sørgmodig, har stadig en god Samvittighed (beder om at maatte se min Fejl, om jeg har saa meget fejl i denne Sag), men kunde jo ikke med Sandhed indrømme, at jeg har gjort en stor *Forbrydelse*. I Morgen rejser vi begge til min Svoger, Dr. Haslund i Thy, og jeg tænker Operationen bliver Mandag. Dette Brev til dig er jo ikke skrevet til andre. En Del breve jeg havde skrevet til Krohn var blevet taget som skrevet til Oldenburg ogsaa. Hils din Kæreste saa meget. Jeg har i disse Dage glædet mig over Ps. 31.16. »Mine Tider ere i din Haand; red mig fra mine Fjenders Haand og fra dem, som forfølge mig« (1871-oversættelsen). Lev vel og de kærligste Hilsner fra dine Venner.

Nr. 12

Haarslev Præstegaard,
Sandved St. 5/9-15.

Kære Kamp!

Ja, jeg skriver til dig for at sige, at jeg kommer til København paa Torsdag Morgen (9. September), om alt gaar vel. Jeg kommer nok til at bo paa det gamle Missionshotel. Jeg bliver saa nok i København til den 15. ved 12 Tiden. Jeg kommer med til din Ordination og glæder mig dertil. Det er dejligt for dig, at du nu er saa vidt. Jeg vil gerne tale med dig om Oves Giftermaal og alt, hvad dermed staar i Forbindelse. Det er ikke saa let for mig at vide, hvordan Fremtiden bliver. Jeg kan ikke forstaa, at Bestyrelsen har taget saadan paa Sagen. Specielt kan jeg ikke forstaa Pastor Oldenburg. Vil du sende mig en Hilsen om hvor jeg kan træffe dig.

Mange hilsner fra din hengivne Holger Winding.

P.S. Jeg tænker mig du har hørt fra Ove. Hans Operation er gaaet godt i Tirsdags, og alt er forløbet normalt siden. Jeg glæder mig til at tale med dig.

Nr. 13

Bestyrelsesmøde i Santalmissionen, 15. sept. 1915: Dagsordenen pkt. 5.

Windingerne. Ove W. har siden sidst giftet sig i England uden Styrelsens Vidende. I den Anledning har Form. suspenderet ham, og Styrelsen meddelt Missionær Bodding Sagen og opfordret denne til at søge en Udvej til at beholde ham. Efter O.W. Hjemkomst har han besøgt Form. og i Samtalen her været stejl og haard og ikke kundet(!) se noget urigtigt i sin Handlemaade. H.W., som kom senere hjem end Broderen, har ligeledes talt med Form. og Sekretæren. Han gør Broderens Sag til sin og er haard og stejl. Sagen forhandlede en Del, og der var ikke nogen Stemning for at beholde dem, som de nu er. Der forelaa et Andragende fra H.W. om Fritagelse for at arbejde for Missionen, saa længe Broderens Sag stod uafgjort. Det henstilledes, at bevillige Andragenet, som S[tyrelsen] delvis forstaa; men at udtale S. Bedrøvelse over den Kritik af S. Handler Andragenet rummer, og den Skuffelse det er at miste ham i Arbejdet her hjemme.

Kære Ove Winding!

Nedenstaaende vil De finde Kopi af et Brev, der er kommet fra Missionær Bodding idag. Naar jeg sender Dem dette, skal jeg dog gøre opmærksom paa, at Bestyrelsen afventer Svar fra Bodding paa et Brev sendt den 9' August.

Med kærlig Hilsen
Deres hengivne
Aage Krohn.

Kopi.

Kære pastor Oldenburg!

Deres meddelelse af 23de f.M. om Ove Windings Giftermaal har netop naaet mig. Omtrent samtidig havde jeg Brev fra ham selv, hvori han søgte at forsvare sin Handlemaade. Dels mener han sig ikke at være bundet af Konferences og Styres Beslutning, fordi han var antaget, før slige Beslutninger var fattet. Dels har han af (Unævnte) Lægemissionærer faaet det Raad, at han af Hensyn til sin Bruds Alder absolut burde gifte sig, før han rejste ud. Jeg gaar ud fra, at han har skrevet væsentlig det samme til eder, og sender derfor ikke nogen Kopi af hans Brev.

Meddelelsen har gjort mig hjærtelig ondt. Ove Winding har paa mig gjort Indtryk af at være en god ung mand, kanske uudviklet, men god. Jeg er villig til at antage, at der kan være det, som kan tale til hans Undskyldning, skøndt de anførte Grunde er ganske værdiløse. Af hans Brev drog jeg videre den Slutning, at han havde underrettet eder, men det er altsaa først sket efter Begivenheden; det forværrer Sagen ganske betydeligt.

Jeg har vanskeligt for at tænke mig, at han kan være sig sin Handlemaades virkelige Art og Rækkevidde bevidst; men den røber en forunderlig Grad af Selvraadighed og tilsvarende Mangel paa Forstaaelse af Nødvendigheden af Samarbejde og Disciplin.

Det var jo Meningen, at han skulde komme herud til næste Høst. Det sandsynlige vil jo nu være, at han ikke i noget Tilfælde vilde kunne komme; men selv om saa ellers skulde kunne ske, synes det mig, at det vilde være i høj Grad problematisk at tage nogen herud,

der kan handle saa egenraadigt. Jeg er forvisset om, at intet Missions-selskab vilde lade sig byde sligt.

Det er imidlertid ganske unødvendig for mig at gaa nærmere ind paa Sagen, efterat De har tilskrevet ham, som De har gjort. Jeg er ganske enig i Deres Handlemaade.

Sagen har en anden kedelig Side: Folk vil have let for at snakke om en Sag som denne; det vil meget afhænge af Ove Windings Optræden, om Folk vil lægge ufortjent Skyld paa Missionen.

Med broderlig Hilsen
P-O. Bodding.

Nr. 15

København V, d. 28-9-1915

Kære Ove Winding

Tak for Deres Breve, baade det til mig og til Bestyrelsen. Det sidste er i Afskrift sendt til hver af Bestyrelsens Medlemmer og Bodding.

Det var jo noget af det vi har ventet paa og bedt om, at det maatte komme saaledes for Dem. Jeg mener, at vi fremdeles ikke kan foretage os noget i Sagen, før vi har faaet Boddings Svar paa det, vi sendte ham som Udtalelse fra vor Bestyrelse. Vi faar da vente lidt endnu. Og jeg tror heller ikke, at vi har nok i det, De endnu har skrevet. Dermed er det endnu ikke klaret, hvad vi kan gøre i selve Sagen – lade Dem vente eller slet ikke sende Dem ud? Men det Brev, jeg idag har faaet er det første glædelige Tegn i hele denne Sag og tyder paa, at Gud arbejder i Deres Sind.

Med venlig Hilsen
Deres hengivne
Poul Oldenburg

Kære Ven! (Kampp)

Tak for dit rare Brev fra London. Vi husker Jer paa Rejsen, gid I maa faa en i alle Maader god Rejse og en god og kærlig Modtagelse derude; det var sørgeligt at I ikke kunde komme sammen med Gausdal og Ofstad.¹ Hvad angaar Santalmissionen, saa ved vi endnu intet, kun har vi set et Brev fra Bodding til Oldenburg om os, og det er meget lidt lysteligt; han mener ikke det er forsvarligt at tage os derud, og selv har vi skrevet til Oldenburg og Bestyrelsen og bedt om Tilgivelse for en disciplinær Forseelse og uforbeholdent indrømmet denne overfor Best.; vi har bøjet os saa meget, vi i Sandhed kunde. Fra Oldenburg fik jeg et meget lidt kærligt Brev til Svar, og efter det ser det ud til, at vi enten skal straffes med at vente til 1917 ell. ogsaa slet ikke kommer ud. Vi er nu ikke bange og bekymrede, vi stoler paa, at Gud nok har en Plads til os, hvor vi kan tjene Ham, og vi haaber stadig, at det maa være i Santalistan. Maaske Løsningen ligger i Amerika. Tak at du ogsaa vil huske os i den Sag.

I Thy var det en dejlig Tid, jeg blev helt rask der, og tilsidst holdt jeg nogle Gudstjenester og Møder, og det var jeg meget glad ved, talte Santalmissionens Sag, selv om jeg er suspenderet. Det er ikke let alt for længe at staa i den Stilling. Vi har nu i disse Dage lejet en Lejlighed i København og bor saa der fra Okt. Flyttedag. Der er saa mange Jeg gerne vil gøre lidt for, og i Soldatermissionen har de bedt mig hjælpe til, maaske jeg foreløbig tager en Gerning op der. Lad os nu skrive lidt til hinanden. Fortæl os om Rejsen og om dine første Oplevelser derude o.s.v. o.s.v.. Lev vel og Gud velsigne og bruge dig! Tak for trofast Vennesind.

Dine Venner
Charlotte og Ove

Kære Ven. (Kampp)

Tak for din Hilsen forleden. Det var saa rart at høre fra dig. Vi er nu i

København og bor Amager Fælledvej 41, I, th. og har faaet os et rigtig hyggeligt lille Hjem; bare du kunde se ind til os, og vi kunde have talt og bedt sammen igen. Din Kæreste maa vi have herud. Med Santalmissionen gaar det saadan, at jeg jo rimeligvis en af Dagene faar min Afsked; Bodding har taget meget tungt paa [det]. Oldenburg og Krohn er noget roligere nu. Der er sagt til mig fra dem, at jeg kan indsende Ansøgning igen til Foraaret, og der skal saa blive taget kærligt paa det. Jeg har nu meldt mig til Arbejdet herinde, ell. rettere de har henvendt sig til mig om at hjælpe til her, og her er jeg nu med stor Glæde i Arbejde fra Kl. 12 Formiddag – Kl. 9½ Aften; det er en hel Del praktisk Arbejde, men der er udmærkede Muligheder for at gøre et aandeligt Arbejde, vi holder hver Dag kl. 3 Møde for Kystartilleriet og hver Aften Andagt Kl. 9, foruden de ugentlige Søndagsmøder og Bibeltimer og Fredags og Torsdagsmøderne. Hver Dag er jeg paa Sygebesøg enten paa Garnisonssygehus ell. i Idrætshuset ell. paa Marinehospitalet, og nu bliver der vist ogsaa en Del Kasernemøder, baade paa Baadsmundsstrædes Kaserne og paa Husarkasernen. Husk mig nu i din Forbøn; der er dejlige Arbejdskaar her, maatte jeg nu ret gaa som Herrens Sendebud her. Charlotte vil selv skrive lidt til dig. Jeg er ved godt Mod og tryk og frimodig i Guds Haand. Er det Hans Vilje, at jeg skal til Santalistan, saa vil Han ogsaa aabne en Vej for mig. Hils nu Bodding og alle Venner derude. Jeg undrer mig over, at de har taget det saa alvorligt derude.

Guds Fred! Din hengivne

Ove

Nr. 18

14.11-15

Amager Fælledvej 41.I.

Kære Kamp!.

Ja, det bliver ikke saa morsomt hvad jeg har at fortælle Dig; men Du er os en saa god og trofast Ven, saa Du gerne skal vide omtrent alt. Ja, vi har det hyggeligt i vores lille Hjem; det er et ganske yndigt Sted og vi nyder at have vores eget. Med mig selv staar det jævnt daarligt til. Jeg har søgt en Specialist og han har konstateret en Svulst i Underlivet (eller kronisk Betændelse paa den ene Æggestok) – Lægen mener sikkert det er noget jeg har gaaet med maaske i et Par Aar, og som nu

dels paa Grund af Overanstrengelse og dels paa Grund af at vi har den store Glæde til Foraaret at kunne vente et lille Barn, er kommet mere til Udbrud. Jeg skal være meget, meget forsigtig, men er saa taknemmelig over, at Gud giver mig saa mange Kræfter, saa jeg kan taale at passe mit lille Hjem, men mere kan jeg heller ikke. Menneskelig set staar det saadan, at jeg ca. $\frac{1}{2}$ [Aars] Tid efter Fødselen skal opereres, og om jeg saa kan blive stærk nok for Missionsmarken, ser Lægen vist noget tvivlende paa. – Dette er ikke saa let for os, kan Du nok forstaa, og Du maa hjælpe os ogsaa der. – Vi søger at være ganske stille overfor Gud og stoler paa, at han vil vise os sin Villie med vort Liv. Paa den anden Side regner vi jo ogsaa med det Under, at Gud kan gøre mig rask om det bliver paa Missionsmarken vi skal have vor Plads. Det maa være dejligt for Dig at være derude. Gud glæde og vel-signe Dig i Julen og altid. Kærlig Hilsen fra Din heng.

Charlotte W.

Nr. 19

Bestyrelsesmøde i København den 30. november 1915.
Dagsordenen pkt. 1.

Ove Windings Sag blev gennemgaaet fra først af. Denne er saaledes: *a.* W. Brev om Brylluppet. *b.* Form. Svar med Suspension. *c.* Samtidig skrev Form. til Missionær Bodding. *d.* Styrelsens Svar til W. *e.* Styrelsens Brev til Bodding med Kopi af Brevet til W. *f.* Første Brev fra Bodding med Tilslutning til Suspensionen. *g.* Kopi af dette til O.W. og Styrelsen. *h.* Erklæring fra O.W. med Bøn om Tilgivelse. *j.* Brev fra Form. til Bodding med Kopi af O.W.s Erklæring. *i.* Brev fra Bodding med Udtryk for Missionærernes Mening, at O.W. bør afskediges, men underhaanden meddeles, at han kan melde sig igen. *k.* Form. og Sekretæren samtaler med W. og finder ham stille og rar. *l.* Fra Pastor Brasen,¹ Humble, og Fru Iversen, Rudkøbing, kommer en Skrivelse med Kritik af Bestyrelsens Stilling til O.W. Dette svarer Form. paa.

Styrelsen, som er holdt underrettet om hele Sagens Forløb, henstillede at følge Forslaget fra Missionsmarken og meddele O.W. Afsked. Tillige henstilledes at sætte følgende Oplysning om Sagen i Santal-Posten for d. 15. decbr. d.Å.:

Kære Ove Winding.

Efter Santal-Missionens Styrelses Ønske skal jeg herved meddele Dem Ordlyden af den Erklæring, som kommer i Santal-Posten for d. 15' ds. Den lyder saadan:

d. 23. Juli modtog den danske Santal-Missionsforenings Styrelse Meddelelse fra Missionskandidat Ove Winding, at han under sit Ophold i London d' 16 Juli havde indgaaet Ægteskab med Frk. Charlotte Haslund. Det her skete er i Strid med de Bestemmelser, som Missionskonferancen i Dumka 1914 har vedtaget om Missionærers Giftermaal. Da den danske Styrelse ikke har kunnet godkende O. Windings Opfattelse af Bestemmelsernes Gyldighed for ham eller hans Forsvarsgrunde for det Skridt, han har foretaget, maa den betragte det skete som en disciplinær Forseelse, hvormed O. Winding selv har gjort Brud paa Forudsætningen for hans Antagelse som Missionær. Og da Styrelsen føler sig bundet til Missionens Regler, har den i Samraad med og i Overensstemmelse med Missionens Formand paa Missionsmarken, Missionær Bodding, anset det for nødvendigt at meddele O. Winding Afsked fra Santal-Missionen.

Det er med Sorg Styrelsen ser sig tvunget til dette Skridt overfor O. Winding, hvem den skylder Tak for et stort og godt Arbejde for Missionen herhjemme.¹

De bedes undskylde mig, at De først faar dette nu, men jeg har været paa Rejse fra selve Dagen for Styrelsesmødet.

Med kærlige Hilsner fra os begge

Deres heng.

Aage Krohn.

Kære Ven. Jeg stod lige i Begreb med at skulle sende Dem en Hilsen til Julen, da Deres velkomne Julekort kom ind ad Døren. Rigtig Tak fordi De tænkte paa mig; ja, De er saa meget i min Tanke, at det gjorde mig helt glad at faa Kortet.

Hermed følger Steinthals Skrivelse, som efter Læsningen bedes sendt til Johs. J. Gettrup pr. Gettrup St, hvor han er i Julen.

Og saa vil min Kone og jeg gerne bringe Dem og Deres Hustru en kærlig Hilsen. Jeg ved, De staar i meget, der ikke er let eller lyst, men jeg haaber og vil bede om vor Herre og Mester vil velsigne Julen for Dem og Deres Kone; jeg er forvissat om at De begge er i hans Haand og at denne Periode vil ved hans Naade give Dem en rig aandelig Erfaring. »Han er trofast, som kaldte Eder, han skal ogsaa gjøre det« og det holder vi jo fast ved, og ikke mindst naar Vejen kan synes vanskelig nok for menneskelige Øjne.

Saa beder vi ogsaa ham om at bevare Dem begge i sin Fred i det nye Aar og lægge Maalet og Vejen saaledes til Rette for dem at De bestandig maa føle ham nær, og at han maa være med Dem paa alle Deres Veje.

Kærlig Hilsen
Deres hengivne
Axel Wilhjelm.¹

Nr. 22
Haarslev, 30/1-16

Kære Kamp!

Jeg er hjemme, og det er dejligt igen at være sammen med Fader og Moder og Holger. Jeg læste dit brev til Holger og kan jo ikke forstaa dit Syn paa Sagen, Du hørte jo selv hele Brevet læst højt i England og hørte jo ogsaa min lille Efterskrift, og den Gang syntes du jo ikke det var saa galt. Fra Steinthals har jeg haft Breve og de mener jo begge, at jeg burde have haft Lov til at gifte mig. Skat-P.¹ skrev til mig, at han vilde have anbefalet, at jeg blev en Undtagelse, om jeg havde ansøgt, og Nielsen skrev inden han vidste noget, at han haabede, vi kom ud som Hr. og Fru Winding. Naa for Resten er jeg snart ked af at tale om denne Sag mere.

Det er dejligt, at du er saa glad ved Undervisningen i Santali. Gud glæde og velsigne dig og de andre 4, der er saa lykkelige at være paa Arbejdspladsen derude. Om Gud vil kommer vi jo ogsaa nok, vi er i Guds Haand og den er bedre end Menneskers Hænder.

Kærlig Hilsen
Din Ven
Ove Winding

Kære Ven! (Kampp)

Tak for dit sidste Brev. Dejligt at I havde saa god en Jul sammen derude, ja det maa jo være helt underligt at holde Jul i Sommervej og under saa forskellige Forhold. Tak for trofast Forbøn i den forløbne Tid. Hils Vennerne derude, særlig Bøgh og de to unge Nordmænd, men hils alle Missionærene som du ser. Jeg er stadig i Soldaterarbejdet og bliver her til 1ste April, saa har jeg været her i 5 Maaneder og været meget glad ved Arbejdet; der er stadig unge som finder igennem til Fred, nu kom der netop Brev fra en til, som havde fundet det bedste her i Hjemmet. Med Arbejdet udad til i Lejrene gaar det ogsaa saa godt; vi har haft den Glæde at faa flere store Gaver til Udvidelse, saa vi nu kan aabne 4 nye Hjem i den allernærmeste Tid, saa er der 11 Hjem i Gang i de forskellige Lejre, og du kan tro der skønnes paa Hjemmene af Soldaterne. I et enkelt Hjem kan der Aften efter Aften samles 400 Soldater under Ordets Paavirkning og under de hjemligste Forhold. Vi fik igennem Generalmajor Palle Berthelsen¹ forleden 10.000 Kr. til Udvidelse af Arbejdet; dette er jo samtidig en stor Anerkendelse af Arbejdet.

Min Tanke var at blive i Arbejdet i 2-3 Maaneder, men saa har de bedt mig saa meget om at blive, at jeg nu bliver ialt i 5 Maaneder, men saa holder jeg ogsaa op, da det er et meget opslidende Arbejde; min Charlotte ser mig næsten ikke hele Dagen igennem, og min Løn – 120 kr. – kan vi heller ikke leve af i Længden. K.F.U.K. har saa flere Gange været ude efter mig for at faa mig til at hjælpe dem med at samle 200.000 kr. ind til den nye Bygning (de har i disse Dage købt en udm. Byggegrund), og jeg har saa sagt ja til at hjælpe dem fra 1. April 1917, til den Tid kan vi saa ogsaa bedre se, hvad Planer Gud har med os, om han vil have os til Indien eller ej; vi er trygge i hans Haand. Charlotte skal jo opereres i Efteraaret; nu venter vi jo Fødslen i April Maaned, og glæder os til at faa den godt overstaat: mit Arbejde i K. bliver mest at besøge rige Mennesker og faa dem til at give gode Gaver; jeg skal bl.a. til Dronningen² og Enkedronningen,³ og saa ordne en Amtsindsamling i vore 18 Amter. Der trænges saa uhyre til en ny Bygning, og K.erne mener ikke, at de kan klare sig uden mandlig Hjælp. D.M.S. Kredsforbund for København har været ude efter mig for at faa mig til deres Sekretær, men jeg sagde Nej, da jeg ikke syntes det var helt loyalt overfor Santalmissionen. I gaar og i Forgaars

havde vi Besøg af Holger, han var i Kbh. i Anledning af et Tandlægemøde som »Kristelig Tandlægeforen« havde arrangeret for samtlige Tandlæger i Landet; Prof. Harald Westergaard⁴ talte ganske udm. (»Nutidsmennesker og Kristendom«), og det var en udmærket Aften. Jeg har haft den Glæde, at »Kr. Tandlægeforening« og »Kr. Lægeforening« giver ca. 3000 kr. til en ny Soldaterbarak; i Dag afleverede jeg de første 2000 Kr. Ja, nu faar du ikke mere denne Gang, kun rigtig mange kærlige Hilsner

fra Charlotte og din hengivne
Ove

Nr. 24
10/9 16

Kære Kamp.

Hermed saa et nyt Billede af vores lille kære Ingeborg, og jeg haaber at det naar mere helt til Indien end det forrige aabenbart har gjort. I skal ikke forarges over Vuggen, det er ganske vist en gammel Bondevugge, som jeg i sin Tid har ligget i, men nu er Gængerne forlængst erstattet af Ben. Vores Barn bliver selvfølgelig behandlet paa moderne Vis og det resulterer da ogsaa smukt i, at hun er det roligste og mindst fordringsløse lille Menneske man kan tænke sig. – Tak for Kortet. Det er altid rart at høre fra Jer derude og vil navnlig blive det nu, da vi, saa vidt vi kan se, ikke kommer ud. Vi har nemlig nu til Oktbr. lejet Lejlighed i Holbæk, hvor Ove til April begynder sin Tandlæge Virksomhed.

Grunden til at vi har taget den Bestemmelse er, at min Læge erklærede at han ansaa det for lidet sandsynligt, at jeg nogensinde vilde blive stærk nok for et Tropeklima, og baade Oldenburg og Bodding har raadet os til at lade være at ansøge, da de mente det blot vilde blive en ny Skuffelse for os. Den første har ligefrem sagt, at selv om vi kunde skaffe en Lægeattest for mig, vilde Missionen rimeligvis alligevel ikke turde antage os. – Naar det stod saadan, var det jo i Øjeblikket ikke svært at se hvad der var Guds Mening med os, og maatte vi nu blot blive rigtig til Velsignelse i Holbæk, hvor der trænges stærkt til Ungdomsarbejde, skal vi jo ogsaa være glade.

Vi trænger ogsaa meget til Jeres Forbøn derude, og vi skal stadig huske Jer i Bøn og forhaabentlig ogsaa i noget Arbejde i Holbæk.

Hils alle sa meget og kærlig Hilsen til Dem selv og alle fra Deres heng. Ch. Winding.

Holger skal jo ordineres den 27. Det bliver svært for os at slippe ham og svært for ham ikke at faa Ove med sig. Ove har stadig travlt i sit store Arbejde, men vi nu glæder vi os alle 3 til nogle Dages Hvil i Haarslev.

Nr. 25

Benagaria P.O.

Santal Parganas – India.

22. November 1916

Kære Winding

Nu har vi lige faaet bud fra Johs. Jensen om hans afrejse fra Liverpool 9. Nov. d.v.s at han og frk. Andreasen¹ mulig kan naa at komme her til Jul, hvilket jo vilde være meget fornøjeligt; saa venter vi og haaber vi snart at høre, at ogsaa Deres broder har faaet tilladelse og alt ordnet, saa de kan komme til Nytaar. Og saa – ja, saa sidder De og Deres hustru, med Deres lille pige tilbage i Danmark, ikke bedrøvede, thi ogsaa dette er Guds kærligheds vilje, men dog heller ikke rigtig glade, med en vis vemod i hjertet ved at tænke paa dem, der er rejste, og paa de mange tanker og forhaabninger, som ogsaa De har sendt forud den vej. Ja det baand, der knytter Dem til Santalistan og arbejdet her, maa ikke briste, selvom De ikke selv faar lov at komme herud, i hvert fald i øjeblikket.

Derfor skal De ogsaa have en julehilsen herfra, ja, De faar maaske flere, men De skal da ogsaa have en fra min hustru og mig, som gerne vil blive ved at følge Dem, hvor Deres vej gaar, og altid vil være glad ved at høre fra Dem. Tak for hilsenen efter afgørelsen; det maa ikke have været let, men det er i de tider, at vi ret kender, at Herren ikke slipper sine, og jeg skønner, at Han ogsaa har hjulpet Dem ved saa hurtig at vise Dem vej, hvor De kan faa lov at arbejde og tjene Ham. Han lægge nu sin velsignelse deri. Jeg synes jo, det er trist, at De ikke kan blive i København, men det kan jeg nok forstaa at kontrakten med efterfølgeren forbyder.

Mon De ikke holder jul i Haarslev præstegaard? Det skulde jeg næsten tænke. Der sender jeg i hvert fald dette med ønsket om en rigtig glædelig velsignet og fredfyldt jul, hvor takken for al Guds

naade i Jesus Kristus maa fylde hjertet, saa der bliver endnu mere plads for ham selv, og lyset maa skinne ikke blot fra julestjernen og fra juletræet, men i hjerter, hvor barnet fra krybben lyser og varmer. Den lille pige kan vel knap nok glæde sig ved julen endnu, og dog ogsaa for hende blev lyset tændt og barnet født. Men saa kan moderen glæde sig paa begges vegne, og det gør hun ogsaa nok, bare hun maa være rask. Det længes vi jo efter at høre lidt mere om, hvad det bliver til med den operation? først naar den er godt overstaaet, synes vi, der rigtig kommer ro i lejren.

Saa skulde De høre lidt herude fra. Jeg kan hilse fra Bøgh; han var lige hernede og slaa en passiar af efter at være kommet hjem fra en tur til Dumka, hvor fru Skat Petersen² desværre slet ikke har det godt; det er jo deres plan at rejse hjem, saa snart Bodding kommer tilbage. Bøgh har det godt og har lige faaet sit dispensary³ indrettet et nyt sted, ved siden af julehuset, hvor han har faaet bedre plads; for tiden er der ikke saa mange patienter, da alle har travlt med rishøsten, der nu er begyndt og lover godt, skønt den vedblivende regn truede med at ødelægge de gode udsigter. Ellers har han bare alt for meget at bestille, saa det har knebet med at faa tid til sproget. Kampp er derimod meget dygtig; han prædikede forleden ved et stort møde af hele menigheden i Kaerabani, og præsten Kambe herfra, der hørte ham, roste ham meget; han er jo et dygtigt menneske. Han var her en maanedstid i besøg, og vi saa lidt til ham i den tid; ellers er Kaerabani jo meget langt fra Benagaria, saa det er væsentlig kun ved konferencer vi mødes. Kampp fik sat fart i vore fodboldspillere og fik arrangeret et match med dem i Kaerabani, som dog ikke faldt meget heldig ud for vore, men det var da en begyndelse og interesserede drengene stærkt.

Selv har jeg haft nok at gøre iaar med at faa min lille skole igang og se at finde den bedste arbejdsmaade; det er et velsignet arbejde, der giver megen glæde, men det har jo sine vanskeligheder, navnlig i begyndelsen. Det gælder jo ikke blot hovedet, men først og fremmest hjertet, og det er vejen ikke saa lige til som til hovedet, men budskabet er Herrens, og hans aand og ord skal nok finde vejen og gøre gerningen. Det lærer vi mere og mere, og trænger til at lære end mere, at det ikke er os, men Ham, der skal gøre gerningen. Ikke som vi vil, men som Han vil; ikke til vor, men til Hans ære. Det vil De ogsaa nok hjælpe os til at bede om.

Og dermed en hjertelig hilsen til Dem og hustru og forældre fra min hustru, som har det godt, og Deres hengivne

F.W. Steintal

og tak for billedet af lille Ingeborg.

Nr. 1. *Noter*

1. *H.P. Kampp* (1888-1963), missionær i Santalistan 1915-54.
2. *L.P. Nielsen* (1881-1918), gartner, 1908-18 medarbejder ved og siden leder af Santalmissionens tehaber i Assam.
3. *V.V. greve Moltke* (1862-1943), sognepræst i Søborg-Gilleleje 1910-17, i Asminderød-Grønholt 1917-32; medlem af Santalmissionens styrelse, jfr. nr. 6 og 9.
4. *M.F.K. Blichfeld* (1841-1925), sognepræst i Skibby 1910-15, provst 1904.
5. *Holger Winding* (1887-1959), missionær i Santalistan (Assam) 1917-31.
6. Det københavnske Kirkefonds Blad, 1910-17.

Nr. 2. *Noter*

1. til forlovelsen.
2. *P. Oldenburg* (1870-1951), præst ved Frederiksberg kirke 1907-16, sognepræst ved Jesuskirken 1916-30, biskop over Ålborg stift 1930-40; formand for Santalmissionen 1913-35.
3. *J. Gausdal* (1888-1981), missionær i Santalistan 1915-55, Santalkirkens første biskop (General Superintendent), 1950.
4. *B.B. Bøgh* (1844-1954), lægemissionær i Santalistan 1915-29.
5. *Johs Jensen* (1888-1954), missionær i Santalistan 1916-24, sognepræst i Vejby-Sejlstруп 1927-54.
6. *M.A. Pederson* (1871-1939), norsk-amerikansk missionær i Santalistan 1904-37.

Nr. 3. *Noter*

1. *Caroline W.E. Børresen*, f. Hempel (1832-1914). Kun underskriften er egenhændig.

Nr. 4. *Noter*

1. *P.O. Bodding* (1865-1938), missionær i Santalistan 1890-1934, fra 1911 – efter L.O. Skrefsruds død – missionens leder.
2. *F.W. Steinthal* (1862-1951), 1886 sømandspræst i London, derefter sekretær i Kbhvns Indre Mission, leder af Studenterhjemmet, missionær i Santalistan 1897-98 og 1913-28; 1899-1913 missionær blandt engelsktalende hindustuderter i Calcutta.

Nr. 5. *Noter*

1. *Christine Larsen* (1883-1940), lægemissionær i Santalistan 1915-34; gift med P.O. Bodding 1922.
2. *Rs. Rosenlund* (1884-1955), missionær i Santalistan 1910-51.
3. *Ronald M. Macphail*, skotsk læge og hospitalsleder i Santalistan; berømt som øjenkirurg.
4. Caroline Børresen døde 27/11-14.
5. *Thyra Steinthal* (1861-1952).

Nr. 6. *Noter*

1. *Aage Krohn* (1869-1955), indremissionær, sekretær for Santalmissionen 1913-26, sognepræst i Tostrup-Roum 1924-36.
2. *Signe Konstantin-Hansen* (1893-1982), missionær i Santalistan 1918-54, gift 1918 med H.P. Kampp.
3. Livingstone College, nær London, grundet 1893 som et »interdenominational training centre« og stærkt benyttet af missionselskaberne til at give de ikke-lægeuddannede missionærer en slags grunduddannelse (»first aid«) af både kirurgisk og medicinsk art.
4. *Anna Kristine Jensen* (1866-1946), missionær i Santalistan 1908-31.

Nr. 8. *Noter*

1. O.H. Ricard (1872-1929), præst ved St. Johannes kirke i København 1907-16, sognepræst ved Garnisons kirke sst. 1916-29. Skønt Ricard ikke direkte havde med sagen at gøre, finder jeg dog, at nedenstående, meget karakteristiske brev (Nr. 8a) kan være oplysende.

Nr. 9. *Noter*

1. *Astrid Blume* (1872-1924), rektor for Århus Kvindeseminarium 1910-24.
2. *J.N.L. Nørregaard* (1844-1916), sognepræst i Rye-Sonnerup 1882-96, i Grenå 1896-1916; provst 1900.
3. *Johannes E. Schrøder* (1838-1920 – broder til Ludvig Schrøder, Askov) var allerede fra 1874 stærkt optaget af Santalmissionen; kasserer 1896-1913, derefter æresmedlem af bestyrelsen.
4. *P.C.St. Gad* (1859-1934), sognepræst i Kundby 1907-29.
5. *C.C. Hjortkjær* (1869-1944), sognepræst i Malt-Folding 1902-13 – provst 1910 – i Kongens Lyngby 1913-20, i Sommersted 1921-23, stiftsprovst i Haderslev 1923-40.
6. *H. Fonnesbech-Wulff* (1871-1934), valgmenighedspræst i Vallekilde 1906-23, biskop over Roskilde stift 1923-34.

Nr. 10. *Noter*

1. En missionær af navnet Artens er ikke omtalt i den P. 131 note 2 nævnte litteratur, og heller ikke Oluf Eie har kunnet oplyse noget om ham eller hans sag; måske har han hørt under et andet missionsselskab.

Nr. 16. *Noter*

1. *Kristian Ofstad* (1883-1962), missionær i Santalistan 1915-48.

Nr. 19. *Noter*

1. *G.A. Brasen* (1856-1944), sognepræst i Humble 1909-26.

Nr. 20. *Noter*

1. Trykt i Santalposten 15/12-15, 381f.

Nr. 21. *Noter*

1. *A. Wilhjelm* kasserer i Santalmissionen 1913-22.

Nr. 22. *Noter*.

1. *O. Skat-Petersen* (1877-1919), missionær i Santalistan 1902-17.

Nr. 23. *Noter*

1. *Palle Berthelsen* (1857-1920), generalmajor 1909, chef for generalstabten 1912-17.
2. *Alexandrine* (1879-1952), gift med Christian X, dronning 1912-47.
3. *Louise* (1851-1926), gift med Frederik VIII, dronning 1906-12.
4. *H. Westergaard* (1853-1936), professor i statsøkonomi 1886-1924, en af Det københavnske Kirkefonds pionerer.

Nr. 25. *Noter*

1. *Ester Andresen* (1888-1974), missionær i Santalistan 1916-31; gift med Holger Winding 1919.
2. *Barta Skat-Petersen* (1875-1953), gift med O. Skat-Petersen.
3. poliklinik.